

بررسی عوامل کمبود شادی و نشاط در مدارس با توجه به مطالعه موردی

مجتبی اقبالی سار^۱، محسن مریدی^۱

^۱ دانشجوی کارشناسی علوم تربیتی، دانشگاه فرهنگیان استان کرمانشاه.

نام نویسنده مسئول:

مجتبی اقبالی سار

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۲/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۴/۱۹

چکیده

با توجه به رسالت ما دانشجویان در دوره‌ی کارورزی دو بنابر مشاهدات بنده از مدرسه شهید حکمت الله ابراهیمی که دانش آموزان پایه اول، دوم و سوم در آن مشغول تحصیل می‌باشند. این دید حاصل شد که به بررسی یکی از مواردی که نبود آن در مدارس کشور ما حس می‌شود بپردازیم. بنابراین هدف از ارائه این مقاله بررسی عوامل کمبود شادی و نشاط در مدارس است. سعی بر آن شد که به سه مورد از عواملی که به کمبود شادی و نشاط در مدرسه منجر می‌شود، بپردازیم. این عوامل توسط پژوهشگران و با مشورت از سایر پژوهشگران و اساتید دانشگاهی با توجه به شواهد عینی استخراج گردید. همچنین از منابع معتبر علمی درک بیشتر موضوع بهره گشته است. با توجه به کارهای پیشنهادی و انجام دادن چند نمونه از آنها در سطح مدرسه، این نتیجه حاصل شد که روحیه دانش آموزان در خواندن درس و به مدرسه آمدن تغییر کرده است. هنگامی که دانش آموزان به مدرسه می‌آیند احساس بهتری نسبت به قبل دارند. همچنین آنها با انجام بازی و رابطه خوب با کارکنان مدرسه، احساس آرامش بیشتری با همسالان خود داشته و حس امنیت آنها بیشتر از سایر اوقات می‌باشد.

واژگان کلیدی: شادی و نشاط، دانش آموزان، اولیا، کارکنان مدرسه.

مقدمه

نشاط و شادابی همواره به عنوان یکی از مهم ترین نیازهای دانش آموزان و معلمان در مدارس مطرح بوده است. در گذشته به نظر می‌رسید که وظیفه آموزش و پرورش، تولید عده‌ای فارغ التحصیل است که فقط بتوانند امرار معاش کنند، اما از این پس باید معتقد بود شوق زندگی کردن را به دانش آموزان بیاموزیم. قرن جدید سرلوحه تعلیم و تربیت در یک جمله خلاصه شده است باشیم که درحقیقت رشد پایدار ما در گرو شادی پایدار است، و مدرسه بعنوان یک نهاد می‌تواند با بوجود آوردن زمینه‌ها و برنامه‌هایی باعث هر چه شاداب کردن جامعه شود. قرآن دین اسلام را دین شادی معرفی نموده و مهمترین عوامل شادی را محبوبیت، مقبولیت و موفقیت، ایمان، هویت ملی و فرهنگی، خلاقیت عارفانه و حل مسیله ذکر کرده است، روانشناسان شادی و شور و نشاط را محرک انسان‌ها برای عمل می‌دانند و جامعه شناسان جامعه شاد را جامعه موفق می‌دانند. زیرا سلامت روحی، روانی و جسمانی او را تامین می‌کند. جان گودلد در کتاب جایی بنام مدرسه بعد از درک وجوه شباهت شگفت انگیز در مدارسمان نوشت: ملالت و خستگی یک بیماری اپیدمی است .... چرا مدارس ما جای شادمانی نیستند. (ستایش فر، ۱۳۹۵).

دانش آموزان مهم ترین رکن نظام آموزش و پرورش هر کشوری محسوب می‌شوند. شاد زیستن برای کودک به همان اندازه مهم است که تغذیه خوب، محبت کردن و حفاظت از او اهمیت دارد، زیرا سلامت روحی و روانی و فیزیکی و جسمانی او را تامین می‌کند. عواملی که می‌تواند این سرمایه ملی را برای رشد بهینه و کیفی آماده سازد، مهارت‌های رفتاری است که در محیط آموخته می‌شود نه فقط محفوظات علمی. نشاط و شادابی در مدرسه باعث رشد و تکامل همه ابعاد وجودی یک دانش آموز در بعد جسمانی، شناختی، عاطفی، اخلاقی و معنوی می‌شود. چنانچه یک بعد از این ابعاد دچار صدمه شود و یا مورد غفلت و فراموشی قرارگیرد، دانش آموز به توانایی‌ها و شایستگی‌های کامل دست نخواهد یافت. با توجه به اینکه ایجاد نشاط و شادابی یکی از موثرترین راه‌ها برای افزایش بهداشت روانی در جامعه است، مدرسه بعنوان یک نهاد می‌تواند با بوجود آوردن زمینه‌ها و برنامه‌هایی باعث هر چه شاداب کردن جامعه شود. اگر در مدرسه شوق زندگی کردن بوجود آید خود به خود اثرگذار بر جامعه خواهد بود. انسان‌های شاد زندگی خود را تحت کنترل دارند، مسیولیت پذیرند، هدفمند هستند، دید مثبت به زندگی دارند. آینده‌نگر و امیدوارند و درمقابل مشکلات و سختی‌ها از پای نمی‌نشینند. برای دست یابی به تحقق آرمان‌های مربوط به شاداب سازی مدارس باید تحولات جدی در نگرش مدیران و مسیولان نظام آموزش و پرورش ایجاد نمود. در واقع شاداب سازی مدارس را باید در ابعاد ظاهری و ابعاد معنوی جستجو کرد (بلوچ کاره، ۱۳۹۷).

درباره‌ی کمبود شادی و نشاط و عوامل ایجاد آن در محیط بخصوص مدرسه صحبت‌های زیادی شده است که متأسفانه به دلایلی ما قادر به گفتن همه آنها نیستیم. بنابراین بر آن شدیم که از مطالب به روز و مفید در این باره هر چند کم بهره بگیریم. یافته‌های بلوچ کاره (۱۳۹۷) با عنوان راهکارهای شادابی سازی و ایجاد نشاط در مدارس به این نتیجه رسیده است که مدرسه به عنوان یک نهاد می‌تواند با به وجود آوردن زمینه‌ها و برنامه ریزی‌هایی باعث هر چه شاداب کردن جامعه شود.

ستایش فر (۱۳۹۵) در کاری با عنوان شاداب سازی و نشاط بخشی محیط‌های آموزشی و تربیتی به این نتیجه دست پیدا کرده است که نشاط و شادابی به عنوان یکی از نیازهای اساسی دانش آموزان و معلمان است.

جعفری (۱۳۸۸) در کاری با عنوان مدرسه شاد و با نشاط به این حقیقت دست یافته است که شاداب سازی و ایجاد روحیه شاد در دانش آموزان و جلوگیری از افسردگی آنها باعث می‌شود افرادی هدفمند و کارآمد در جامعه داشته باشیم. دراین میان عوامل متعددی دست به دست هم داده تا بتوانند این هدف محقق شود، از جمله این عوامل خانواده و نماز است.

یافته‌های فاضلیان، عظیمی (۱۳۹۳) با عنوان بررسی دیدگاه معلمان در مورد چگونگی شاداب سازی مدارس با توجه به استانداردهای کالبد طراحی یادگیری به این اندیشه رسیده است که برخی از استانداردهای ساخت و بهسازی مدارس برای تامین محیط شاد در مدارس نامناسب می‌باشد؛ و بهتر است استانداردهای جدیدی توسط نهادهای مسئول تدوین شود.

جعفری، طالب زاده (۱۳۸۹) در یافته‌های خود با پژوهشی تحت عنوان ارائه مدلی برای نشاط و شادی در مدارس ابتدایی به این مورد رسیده‌اند که چهار عامل در ایجاد نشاط در مدرسه تاثیرگذار است که عبارت‌اند از محیط مدرسه، ارتباط دیگران، آموزش شاد، عوامل فردی می‌باشد.

بنابر ضرورت داشتن فضایی با نشاط و مملو از شادی در مدارس، تصمیم گرفته شد که در این باره به کاوش و بررسی در طول دوران کارورزی پرداخته و مواردی که برای معلمان و مسئولان در عرصه آموزش و پرورش مفید می‌باشد را عرضه کرده. امید است با توجه به اهمیت تربیت روحی در مدارس و این پژوهش که بیانگر اهمیت این موضوع می‌باشد؛ در سالهای آتی به این امر توجه شایان تری شود.

روش شناسی

پژوهشگران این تحقیق با استفاده از مشاهده به کمبود فضای شادی و نشاط در مدرسه مورد نظر پی برده و با مطالعه منابع گوناگون و راهکارهای پیشنهادی اساتید صاحب نظر به سه مسئله اشاره کرده و برای هر یک راهکارهایی را پیشنهاد کرده‌اند. این راهکارها در حد توان در مدرسه مورد نظر واقع در شهرستان کرمانشاه با همراهی کارکنان و معلمان مدرسه اجرایی گردید. روایی این تحقیق توسط صاحب نظران تایید شده است و کیفیت آن را در دانشگاه مربوط مورد بحث قرار داده و مورد رضایت واقع شد. به دلیل کیفی بودن تحقیق و استفاده از ابزار مشاهده و تحلیل موقعیت مکانی پایایی موجود نمی‌باشد.

بیان مسئله

کمبود نشاط و شادابی در مدارس به عوامل مختلفی بستگی دارد که با توجه به مشاهدات انجام شده در مدرسه با دقت و واریسی دانش آموزان به سه دلیل زیر دست پیدا کردیم.

یکی از دلایلی که می‌توان به آن اشاره کرد و در کلاس‌های دانشگاه، دانشجو معلمان به آن پرداخته‌اند، بودن حصارهای بزرگ در اطرف مدرسه است که عملاً مدرسه را از فضای بیرون کاملاً جدا کرده است و دانش آموزان حس می‌کنند که به یک فضای بسته و زندان مانند وارد شده‌اند. این عمل خود باعث می‌شود که آنها در فضای مدرسه احساس راحتی نداشته باشند و در زمانی که در مدرسه هستند خود را از اجتماعی که بعد از مدرسه در اختیار آنها است دور بدانند. همچنین فضای غمگین مدرسه نبود فضای شاد به این عامل کمک کرده و دانش آموزان را بیشتر به سوی مشکلات روانی و عاطفی تشویق می‌کند. علاوه بر آن آشنا نبودن والدین و کارکنان مدرسه به میزان کافی با حالات و خصوصیت‌های دانش آموزان دوره‌ی اول ابتدایی یکی دیگر از این عوامل بود.

طبق مشاهدات انجام شده از دیگر دلایل کمبود شادی و نشاط در مدارس فضای بیرون از مدرسه بخصوص خانه می‌باشد. با مدرنیزه شدن جامعه کنونی و اشتغال والدین بخصوص مادر، این نگرانی به وجود آمده است که کودکان در خانه بیشتر اوقات تنها می‌باشند و از نعمت بازی‌های بچگانه و فعالیت‌های بدنی محروم هستند. این امر باعث می‌شود دانش آموزان در مدرسه همان راهکار را مدنظر گرفته و کمبود فضای شاد و بازی‌هایی با فعالیت بدنی را مشاهده کنیم.

مناسب نبودن فضای مدرسه

مدرسه یک فضای اجتماعی خاص است که رشد شخصیت دانش آموزان در آن اتفاق می‌افتد پس باید در جهت هر چه بهتر شدن محیط فیزیکی مدرسه تلاش‌های بسیاری شود. روشن است که عوامل محیطی مدرسه از جمله نور، رنگ، شرایط ساختمان و نحوه قرار گرفتن کلاس‌ها در روحیه دانش آموزان تاثیر بسزایی دارد. همین امر به دست اند در کاران آموزشی این وظیفه را ایجاب می‌کند که محیط سالم را برای دانش آموزان محیا کنند.

در مطالعات صفری و همکاران (۱۳۹۴) بیان شده است که: محیط فیزیکی مدارس باید به گونه‌ای باشد که تمام نیازهای اجتماعی و جسمی و روانی کودک را پاسخ دهد و فضای فیزیکی به عنوان عاملی زنده و پویا در محیط مدرسه تلقی می‌گردد. به عقیده دیگر صاحب نظران تعلیم و تربیت، در یک نگاه چگونگی معماری مدارس و عناصر تشکیل دهنده آن نظیر رنگ، نور، صدا، تجهیزات، حیاط مدرسه و ... می‌توانند در کنار سایر عوامل آموزشی و تربیتی، اثرات قابل توجهی بر فراگیران و دانش آموزان باقی گذارند. مدرسه زیبا و سرسبز، یادگیری را آسان کرده، نشاط و شادابی را برای کودکان و نوجوانان به ارمغان می‌آورد و متقابلاً

مدرسه نامناسب و کثیف، تنگ و تاریک، خشک و بی‌روح، خمودگی و کسالت و افسردگی را برای دانش‌آموزان همراه دارد و بر میزان یادگیری و حضور فعال و با نشاط آنان در مدرسه تأثیر منفی می‌گذارد (حسین پور و نجفی، ۱۳۶۴). ارتباط نزدیک و ملموس با طبیعت در رشد و تعالی، تعادل روانی و آرامش کودکان مثبت می‌باشد (حافظیان، ۱۳۸۵). با توجه به مطالب گفته شده از سایر پژوهشگران اهمیت موضوع را به طور کامل درک می‌کنیم بنابراین راه حل‌هایی را برای رفع این مشکل ارائه شد.

۱- استفاده از فضای آموزشی نوین

۲- داشتن در ورودی زیبا متناسب با سن کودکان

۳- زدن پوستره‌های رنگارنگ در سالن

۴- کار کردن موسیقی و شعر با دانش‌آموزان

۵- کوتاه کردن دیوارهای حیاط مدرسه

۶- برگزاری بازی و نمایش برای کودکان

شیش مورد بالا راه‌های پیشنهادی در حد کل و جز می‌باشند و به همین دلیل به سبب نبود امکانات و اختیارات کافی ما تنها به سه مورد بسنده کرده و در سطح اجرایی در مدرسه عملی گردید.

زدن پوستره‌های آموزشی و تربیتی با رنگ‌های و شکل‌های جذاب باعث جذب دانش‌آموزان به این پوسترها و ایجاد علاقه در آنها می‌شد. همچنین خواندن سرودهایی متناسب با تربیت رسمی جمهوری اسلامی ایران باعث ایجاد فضایی با نشاط برای دانش‌آموزان شده بود و به وفور دیده می‌شد که حین خواندن سرود دانش‌آموزان شاد هستند و لبخند بر لب دارند. همچنین برگزاری بازی و نمایش به هر چه بیشتر شدن شادی و نشاط در فضای مدرسه کمک می‌کرد به طوری که دیده می‌شد دانش‌آموزان شور و شوق خاصی برای برگزاری بازی‌ها و نمایش داشتند.

گام‌های اجرایی

با همکاری معاون پرورشی مدرسه و کسب اجازه از مدیر محترم پوستره‌هایی با مضمون آموزشی و تربیتی تهیه کرده و در قسمت‌هایی از سالن مدرسه بر روی دیوار نصب شد.

با توجه به بخشنامه آموزش و پرورش مبنی بر برگزاری سرودهای همگانی و سرودهایی متناسب با موزاین اسلامی، سعی شد نیز سرودهایی را با دانش‌آموزان در زنگ‌هایی جدا از ساعت آموزشی تمرین کرده و در زنگ‌های تفریح این سرودها از بلندگو مدرسه پخش می‌شد.

برگزاری بازی و نمایش برای تقویت فضای شاد در مدرسه فکری بود که استاد هنر دانشگاه نیز بیان داشتند. بنابراین این طرح را با توجه به محدود بودن امکانات و در نظر گرفتن محدوده‌ی سنی دانش‌آموزان اجرا گردید و به طوری که از بازی‌هایی که بیشتر چشم و ذهن با یکدیگر همزمان درگیرند استفاده کرده و نمایش‌هایی مفیدی از جمله رستم و سهراب و هفت خوان رستم را در مدرسه و در کلاس‌های مجزا به اجرا در آمدند.

عدم شناخت روانی دانش‌آموزان توسط کارکنان مدرسه و والدین به میزان کافی

پژوهش‌های بین‌المللی زیادی بطور بالقوه از مشارکت والدین برای اصلاح پیشرفت‌های علمی و فرآیندهای اجتماعی همه‌جبهه‌ها حمایت می‌کنند (حجت پناه و همکاران، ۱۳۹۴).

سازگاری اجتماعی، جریانی است که به وسیله آن روابط میان افراد، گروه‌ها و عناصر فرهنگی در وضع رضایت بخش برقرار باشد. به عبارت دیگر، روابط میان افراد و گروه‌ها به گونه‌ای برقرار شده باشد که رضایت متقابل آنها را فراهم سازد (فرانسیس^۱ و براوان^۲، ۱۹۶۵، به نقل از آذین، موسوی، ۱۳۹۰).

¹ Francis

² Brown

مردم و واقعه‌های محیط زندگی هر فرد تاثیر مهمی بر رشد شخصیت و نگرش اجتماعی وی به جا می‌گذارند. سلامت روانی و نگرش دانش آموزان به مناسبات انسانی نشان می‌دهد که مهم ترین عامل موثر بر سلامت روانی و نگرش اجتماعی کودکان و نوجوانان، سایر مردم بخصوص والدین هستند (هس مک دیوت ۱۹۸۹،^۳ به نقل از نوروزی، ۱۳۸۲).

نا آشنایی علمی و منطقی با ویژه‌گی‌های دانش آموزان در سطوح سنی، از کاستی‌ها و ضعف‌های عمومی مربیان و والدین است. همانگونه که شناخت این ویژه‌گی‌ها برای معلمان ضرورت دارد، والدین نیز نباید به شناخت‌های فردی و سلیقه‌ای خود از فرزندان اکتفا کنند. توقعات نادرست، ناشی‌گری‌ها، آسان‌گیری‌ها و سخت‌گیری‌های نامعقول و دخالت‌های بیجا، عمدتاً از عدم شناخت کافی ناشی می‌شوند. این موضوع فقط منحصر به والدین کم‌سواد و محروم نیست؛ بلکه در بسیاری از والدین که تحصیلات بالا و موقعیت اجتماعی مناسب دارند نیز چنین کاستی‌هایی مشاهده می‌شود. به دلیل ضعف اساسی در نظام راهنمایی و اطلاع‌رسانی، در کنار معضلات فرهنگی و تربیتی زیادی که به وجود می‌آید، مساله ضعف (دانش‌فرزند پروری) نیز در والدین ایرانی دیده می‌شود. خدمت‌بنیادی معلم کمک به والدین در ترمیم این ضعف است (اصلائی، ۱۳۸۳).

تاثیر معلم در تربیت دانش آموز بر هیچ کس پوشیده نیست، تماس نزدیک بین معلم و دانش آموز و نفوذی که معلم بر دانش آموز دارد نقش مهمی در علامت‌فکری و روانی ایشان ایفا می‌کند و ممکن است به شیوه‌های گوناگون مثل تقلید الگوسازی و گاهی اوقات همانندسازی بروز کند. معلم باید علاوه بر نقش تربیتی و پرورشی که در مدارس انجام می‌دهد الگودهی را به عنوان یک ابزار تربیتی مورد استفاده قرار دهد. مادامی که کودکان نتوانند تحمل کردن مدرسه را یاد بگیرند کوشش در زمینه‌ی یادگیری آنان بی‌ثمر خواهد بود. کودکان آسیب‌پذیر از لحاظ عاطفی را نمی‌توان مجبور به شرکت در فعالیت‌های مدرسه کرد مگر آن که بتوانند معلم و مدرسه را بپذیرند و به آن اطمینان و اعتماد کنند، فشار بر چنین کودکانی تنها براساس تهدید در آنان می‌افزاید و این افزایش به نوبه‌ی خود اضطراب نفرت و اشکال مختلف رفتار منفی گرایانه را در آنان تشدید می‌کند (دهقان نیری، ۱۳۹۵).

با توجه به مطالعات پیشین و مشاهدات در مدرسه راه‌های زیر پیشنهاد می‌گیرد:

- ۱- برگزاری کلاس‌های ضمن خدمت در رابطه با موضوع روانشناسی کودک برای کارکنان مدرسه
- ۲- اجرا جلساتی میان معلم و والدین در خصوص مسائل روانی کودکان
- ۳- برگزاری کارگاه‌های مختلف برای اولیا
- ۴- معلم برای رفتار خود با دانش‌آموزان سطح‌هایی را با توجه به محدوده سنی آنها تعیین کند.
- ۵- آشنا کردن دانش‌آموزان به قوانین مدرسه به صورت بازی و ...

با توجه به شرایط موجود از پنج فرضیه ممکن دو مورد را عملی کرده و درصدد شد که نتایج حاصل از اجرا این دو مورد را در ایجاد نشاد و شادی در کودکان جست و جو گردد.

گام‌های اجرایی

با توجه به اینکه در بعضی ساعات اختیار کلاس را معلم راهنما به دانشجوی کارورز محول می‌کردند در این بین سعی بر آن داشت که از این فرصت کوتاه نهایت استفاده را برده و علاوه بر آموزش به صفات روحی و اخلاقی دانش‌آموزان نیز بپردازد. به همین دلیل در برخورد با دانش‌آموزان با توجه به سن آنها رفتار می‌کرد. انتظارات یک انسان بالغ را از آنها نداشته به مرور مشاهده می‌شد که سطح شادی و نشاط کلاس افزایش پیدا کرده و دانش‌آموزان با ایشان احساس راحتی می‌کنند. از دیگر کارهای آشنا کردن دانش‌آموزان با قوانین مدرسه به صورت بازی و نمایش بود به صورتی که خود دانش‌آموزان هر یک نقش یکی از عوامل مدرسه را بازی می‌کردند و شیوه انتظارات را در نمایش به یکدیگر تذکر می‌دادند، این کار خود باعث شده بود که دانش‌آموزان قوانین مدرسه را بهتر بشناسند و در اجرایی کردن آن کارکنان با مشکل مواجه نشوند. همچنین خود دانش‌آموزان در کلاس و حیاط مدرسه راحت تر بودند و وظایف خود را بدون تذکر توسط کارکنان مدرسه انجام می‌دادند.

کمیود شادی و نشاط در فضای بیرون از مدرسه

یکی از معضلات جامعه بشری عدم تحرک کافی و ضعف روابط اجتماعی است که خلاف فطرت وجود هر انسانی است (ماسن^۴، ترجمه یاسایی، ۱۳۸۰). براساس نظریه پردازشگر اطلاعات اجتماعی تجارب حرکتی در رشد اجتماعی نقش بسزایی دارد (عمارتی و همکاران، ۱۳۹۰). یکی از این تجارب بازی است. بازی مجموعه حرکتها و فعالیت‌های جسمی و ذهنی است که موجب شادی، لذت و ارتباط با دیگران شده و در عین اینکه وسیله سرگرمی است جنبه آموزشی و سازندگی نیز دارد (جعفری، ۲۰۱۱).

ماریلا مونته سوری بازی را مدرسه بزرگی می‌داند که کودک در آن آموزش می‌یابد و نیروی بدنی، ذهنی، اجتماعی او رشد می‌کند و برای زندگی کردن از هر جهت آماده می‌شود (موثقی، به نقل از جعفری، ۱۳۹۱۰).

خیلی از آموزش‌های تربیتی را می‌توان در خلال بازی به کودکان نشان داد و به راحتی کودک را در مسیر درست تربیت نمود. همانطور که از خلال بازی‌های کودک نیز می‌توان به شرایط عاطفی کودک، احساسات و افکار کودک پی برد. بنابراین بسیار لازم است که مربیان به اهمیت بازی در زندگی کودک توجه داشته و شرایط مناسب را برای بازی‌های مناسب فراهم سازند (میکی^۵، ۲۰۰۵).

عده‌ای معتقداند همین که کودک به نحوه‌ی بازی با اشیاء را شروع کرد، واکنش او نسبت به کودکان دیگر تغییر می‌کند. گفته می‌شود بازی رشد روانی کودک را افزایش می‌دهد و کودکان فاقد اسباب بازی از لحاظ شناختی از همسالان خود عقب ترند. شخصیت کودک در ضمن بازی شکل می‌گیرد، دگرگونی‌های زیادی در روحیات و خلیقیات او روی می‌دهد و همه اینها تکامل و پیشرفت را برای کودک مهیا می‌کند (نانین^۶ و همکاران، ۲۰۰۹).

ضرورت اهمیت بازی را در روان کودکان با دقت در مطالب بالا درک شد. به همین سبب به ارائه راهکارهایی برای آشنایی دانش آموزان با بازی‌های دارای فعالیت بدنی و همچنین انجام آنها پرداخته شد.

۱- نشان دادن بازی‌های مفید در کتاب درسی به منظور ایجاد انگیزه در دانش آموزان

۲- بازی کردن با دانش آموزان در زنگ‌های ورزش توسط معلم ورزش

۳- دادن راهکارهایی به مدیر و معاونان توسط معلم برای انجام بازی در زنگ‌های تفریح

۴- انجام بازی‌های فکری در درون کلاس در اوقات فراغت

۵- آشنا کردن اولیا با اهمیت بازی در زندگی کودکان

در پنج پیشنهادی که ذکر شده است به جز پیشنهاد اول، بقیه پیشنهادها را می‌توان در سطح مدرسه و با حوضه‌ی اختیارت معلم و کارکنان مدرسه اجرا کرد.

گام‌های اجرایی

در زمانی که نویسنده در مدرسه به عنوان کارورز مشغول گشت. بعضی از زنگ‌ها با معلم ورزش به درون حیاط می‌رفت و در کنار معلم ورزش با دانش آموزان بود. همین امر باعث شد ایشان به معلم ورزش پیشنهاد کند که علاوه بر بازی فوتبال از سایر بازی‌ها که برای دانش آموزان کمرنگ شده است از جمله بازی وسطی و چند بازی دیگر استفاده کند. معلم ورزش از این پیشنهاد ایشان به خوبی استقبال کرد و پس از آن می‌توان دانش آموزان را خوشحال تر و با نشاط تر دید.

یک روز که به مدرسه رفت با مدیر و معاون آموزشی صحبت کرد که به دانش آموزان اجازه دهند بعضی از بازی‌هایی که باعث بی نظمی در حیاط مدرسه نشود را انجام دهند. خود کارورز نیز در زنگ‌های تفریح به انجام بهتر بازی‌ها و ایجاد نظم در خلال انجام آنها کمک می‌کرد.

⁴ Masen

⁵ Mayesky

⁶ Nanine

با همکاری معلم راهنما اوقاتی از کلاس که درس تمام شده بود بازی‌های فکری که علاوه بر بازی بودن آنها وجهی درسی نیز داشتند انجمن می‌دادند، همچنین از معلم راهنما خواسته شد که در جلسه‌ایی که با والدین در هفته می‌گذارد اهمیت بازی کردن را برای آنها شرح دهد.

نتیجه‌گیری

امروزه در کشورهای در حال توسعه کمبود شادی و نشاط مسئله‌ایی است که به وفور دیده می‌شود. این کمبود متأسفانه به فضای مدارس نیز نفوذ پیدا کرده و دانش‌آموزان را تحت تاثیر قرار داده است.

شاداب‌سازی و ایجاد روحیه شاد در دانش‌آموزان و جلوگیری از افسردگی آنها باعث می‌شود افرادی هدفمند و کارآمد در جامعه داشته باشیم در این میان عوامل متعددی دست به‌دست هم داده تا بتواند این هدف محقق شود.

بی‌شک فضای شاداب و درست داشتن تاثیر زیادی در شکوفایی استعدادها، خلاقیت، برنامه‌ریزی آموزشی پویا و خلاق، پیشرفت تحصیلی، کارایی، سلامت و زنده دلی دانش‌آموزان دارد. مدرسه با نشاط موجب باروری و اندیشه‌کودکان و دانش‌آموزان می‌شود (آذری، ۱۳۹۲).

سعی بر آن شد که به سه مورد از عواملی که به کمبود شادی و نشاط در مدرسه منجر می‌شود، بپردازیم. این عوامل توسط پژوهشگران و با مشورت از سایر پژوهشگران و اساتید دانشگاهی با توجه به شواهد عینی استخراج گردید.

با توجه به کارهای پیشنهادی و انجام دادن چند نمونه از آنها در سطح مدرسه، دیده شد که روحیه دانش‌آموزان در خواندن درس و به مدرسه آمدن تغییر کرده است. هنگامی که دانش‌آموزان به مدرسه می‌آیند احساس بهتری نسبت به قبل دارند. همچنین آنها با انجام بازی و رابطه خوب با کارکنان مدرسه، احساس آرامش بیشتری با همسالان خود داشته و حس امنیت آنها بیشتر از سایر اوقات می‌باشد.

با توجه به نتایج بدست آمده از پژوهش حاضر پیشنهاد می‌شود که تحقیق مورد نظر در سطح کلان تر (شهر، استان، کشور) انجام شود تا به موفقیت‌هایی در نظام آموزشی کشور دست یابیم و همچنین تصویری روشن تر از کمبود شادی و نشاط در مدارس ارائه شود.

منابع و مراجع

- [۱] آذری، کیومرث نیاز. (۱۳۹۲). بررسی تاثیر شادابی و نشاط در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان متوسطه شهرستان ساری. دو فصلنامه مطالعات برنامه ریزی آموزشی، ۲(۳).
- [۲] اصلانی، ابرهیم. (۱۳۸۳). رشد معلم. ص.ص ۲۰ تا ۲۳، ۲۲(۱۸۲).
- [۳] بلوچ کاره، مهدی. (۱۳۹۷). راهکارهای شاداب سازی و ایجاد نشاط در مدارس. یازدهمین کنفرانس بین المللی روانشناسی و علوم اجتماعی.
- [۴] جعفری، علیرضا. (۲۰۱۱). بررسی تأثیر بازی های آموزشی سنتی بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان دوره ابتدایی شهر تهران. رساله دکترا، دانشگاه ملی تاجیکستان.
- [۵] جعفری، علیرضا. (۱۳۹۰). بررسی تأثیر بازی درمانی با رویکرد شناختی-رفتاری مایکن بام در کاهش کمروبی کودکان دبستانی. طرح پژوهشی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهر.
- [۶] حافظیان، صلیبه. (۱۳۸۵). فضای سبز. مجله ی مدرسه، ۴۱(۴).
- [۷] حسین پور، سید علی، نجفی، محدثه. (۱۳۹۱). طراحی مهد کودک با نگاهی به تقدس در معماری ایران. تهران: نشر طحان.
- [۸] حجت پناه، حسین، امانی، زهرا، احراری، عمادالدین. (۱۳۹۴). ارتباط خانه و مدرسه و چگونگی همکاری اولیا با معلمین. سومین همایش ملی مدرسه فردا.
- [۹] ستایش فر، طیبه. (۱۳۹۵). شاداب سازی و نشاط بخشی محیط های آموزشی و تربیتی. اولین همایش بیت المللی افق های نوین در علوم انسانی.
- [۱۰] صفری، زینب، محمد زاده، زهرا، توکلی، ملیحه. (۱۳۹۴). محیط فیزیکی مدارس و نقش آن در سلامت و بهداشت روانی دانش آموزان. کنفرانس بین المللی علوم انسانی، روانشناسی و علوم اجتماعی.
- [۱۱] عمارتی، فرشته سادات، نمازی زاده، مهدی، مختاری، پونه، محمدیان، فاطمه. (۱۳۹۰). تأثیر بازی های دبستانی منتخب بر رشد ادراکی-حرکتی و رشد اجتماعی دختران ۸-۹ سال. پژوهش در علوم توانبخشی.
- [۱۲] آذین، احمد، موسوی، سید محمود. (۱۳۹۰). بررسی نقش عوامل آموزشی بر سازگاری اجتماعی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان فریدون شهر ۱۳۸۸. مجله جامعه شناسی کاربردی، ۲۲(۴۱).
- [۱۳] کبری دهقان نیری. (۱۳۹۵). نقش معلم در سلامت روان دانش آموزان. اولین کنگره ملی توانمندسازی جامعه در حوزه جامعه شناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی و فرهنگی.
- [۱۴] ماسن، پاول هنری. کیگان، جروم. هوستون، آلتا کارول. کانجر، جان جی وی (بی تا). رشد و شخصیت کودک، ترجمه مهشید یاسایی. (۱۳۸۴). تهران: مرکز.
- [۱۵] نوروزی، وحیده. (۱۳۸۲). تاثیر سبک های رفتاری خانواده بر وضعیت روانی دانش آموزان و بر نگرش آنان به روابط انسانی مدرسه. فصلنامه نوآوری آموزش، ۲(۶).
- [16] Mayesky Mary; A, (2005). Creativities for young children p67.
- [17] Nanine A.Evan Gennip, Mien S.R.Segers and Harm H, Tillemsa. (۲۰۰۹) Peer
- [18] assessment for learning variables and structural features, Department of Educational studies. University leioden, Volume4, issue1, p41-54